

**Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosrekisterilain ja lain
ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi rikosrekisterilaki, jolla kumottaisiin nykyinen rikosrekisteriasetus. Esityksen tarkoituksena on saattaa oikeusministeriön pitämän rikosrekisterin lainsäädännöllinen pohja henkilörekisterilain vaatimusten mukaiseksi. Säännöksissä huomioitaisiin myös rikosrekisterin siirtäminen pidettäväksi automaattisen tietojenkäsittelyn avulla.

Rikosrekisterin ensisijainen käyttötarkoitus olisi antaa tietoja rikosoikeudellisen seuraamuksen määräämistä ja täytäntöönpanoa varten. Toissijaisesti rekisterin tietoja voitaisiin antaa käytettäväksi henkilön luotettavuuden tai henkilökohtaisen soveltavuuden selvittämisessä tai arvioimisessa.

Rekisterin tietosisältö säilyisi pääosiltaan entisellään. Rikosrekisteriin merkittäisiin rikokset, joista tuomitaan vankeusrangaistus tai ankaruudeltaan sitä vastaava muu rangaistus. Myös ulkomailla tuomitut rangaistukset, jotka koskevat Suomen kansalaista tai pysyvästi Suomessa asuvaa ulkomaalaista, otettaisiin rekisteriin. Sakkorangaistuksia ei eräitä pieniä poikkeuksia lukuunottamatta rikosrekisteriin edelleenkään merkittäisi. Tiedot rekisteriin tulisivat tuomioistuimista ja vankiloista sekä ulkomaan viranomaisilta.

Koska kysymyksessä ovat arkaluonteiset tiedot, rikosrekisteritietojen luovuttamisen edellytykset säänneltäisiin lakitasolla ja tarkemmin kuin voimassa olevassa rikosrekisteriasetukses-

sa. Tietojen luovuttamista rajoitettaisiin eräiltä osin. Rekisteritietoja luovutettaisiin pääasiassa samoille viranomaisille kuin nykyisin, lähinnä tuomioistuimille ja syyttäjille sekä eräitä lupasioita käsitteleville viranomaisille.

Laissa säänneltäisiin eräiden viranomaisten mahdollisuus saada rikosrekisteritieto automaattisen tietojenkäsittelyn välityksellä suora-käyttöisesti.

Viranomaisten olisi pidettävä rekisteritiedot salassa. Rikosrekisteritiedon saanut tuomioistuin tai muu viranomainen ei saisi luovuttaa tietoja edelleen muulle kuin asianosaiselle tai saman asian käsittelyyn osallistuvalla toisella viranomaisella. Rikosrekisteritieto ei siten tulisi enää yleisjulkiseksi oikeudenkäyntipöytäkirjan yhteydessä kuten nykyisin.

Tiedot poistettaisiin rikosrekisteristä tietyn ajan kuluttua tuomiosta. Poistamisaika olisi 5, 10 tai 20 vuotta riippuen rangaistuksen ankaruudesta. Aika alkaisi kulua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Yli viiden vuoden pituisia vankeusrangaistuksia ei poistettaisi muulloin kuin henkilön kuoltua tai saavutettua 90 vuoden iän. Rekisteristä ei poistettaisi tietoa, jos henkilö ennen poistamisajan kulumista loppuun tuomitaan uudesta rikoksesta rekisteriin merkittävään rangaistukseen.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

Rikoslain säännösten soveltaminen edellyttää, että tuomioistuimilla on käytössään henkilön aikaisempaa rikollisuutta koskeva tieto. Tätä edellyttävät erityisesti rikoslain 6 luvun rangaistuksen mittaamista, 7 luvun yhteisen rangaistuksen määräämistä, ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanoa ja ehdonalaisen vapauden menettämistä koskevat säännökset. Rikostietoja tarvitsevat tuomioistuinten lisäksi muun muassa viralliset syyttäjät syytettyä varten sekä poliisiviranomaiset pakkokeinoasioissa. Tiedot ovat välttämättömiä myös eräiden muiden viranomaisten virkatoimissa.

Rikosoikeudellisten seuraamusten määräämisessä on tärkeää tietää, onko syytetty tuomittu aikaisemmin vankeusrangaistukseen. Suomen rikosrekisteri on sisältänyt vuodesta 1969 lähtien tietoja pääosin vain vapausrangaistustuomioista. Rangaistusten mittaamisen kannalta olisi joissakin tapauksissa tarpeen tietää myös syytetyn sakkorangaistuksista. Sakkorangaistusten rekisteröinnissä on kuitenkin erilaisia vaihtoehtoja, minkä vuoksi tässä esityksessä ehdotetaan rikosrekisterin tietosisältöä pidettäväksi entisellään. Näin ollen rikosrekisteristä ilmenisivät jatkossakin vain vankeusrangaistukseen tai siihen rinnastettavaan seuraamukseen johtaneet rikokset.

Rikosrekisteritietojen käsittelyssä on niiden arkaluonteisuuden vuoksi kiinnitettävä erityisesti huomiota kansalaisten yksityisyyden suojaan ja oikeusturvaan. Esityksellä pyritään suojaamaan rikosrekisteritiedot nykyistä tehokkaammin. Laissa määriteltäisiin rikosrekisterin tietolähteet ja tietojen luovutus. Tietoja voitaisiin luovuttaa pääsääntöisesti vain viranomaisille ja niillekin vain laissa mainittuun käyttötarkoitukseen. Laissa olisi myös säännös tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla.

Tieto henkilöä koskevan rikosrekisterimerkinnän olemassaolosta on merkinnyt jo sellaisenaan henkilön leimautumista. Nykyisin käytössä oleva rikosrekisterinumero ilmoittaa, että henkilöllä on merkintä rekisterissä. Poistamalla rikosrekisterinumero rekisterin tietosisällöstä voidaan tällaiselta leimautumiselta välttyä.

Rikosrekisteriä pidetään jo tällä hetkellä osittain automaattista tietojenkäsittelyä hyväk-

si käyttäen. Automaattiseen tietojenkäsittelyyn siirtyminen merkitsee, että rekisterin tiedot ovat nykyistä ajantasaisempia, mikä vähentää asioiden käsittelyn lykkäämistarvetta tuomioistuimissa. Myös mahdollisuus tiedon siirrossa tapahtuviin virheisiin vähenee, kun tuomioistuimissa tallennettu tieto siirtyy sellaisenaan rikosrekisteriin. Automaattiseen tietojenkäsittelyyn siirtyminen parantaa siten kansalaisten oikeusturvaa.

2. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

2.1. Voimassa oleva lainsäädäntö ja nykyinen järjestelmä

Rikosrekisteristä säädetään nykyisin rikosrekisteriasetuksessa (740/40). Asetus on vuodelta 1940 ja vastaa lukuisista myöhemmin tehdyistä muutoksista huolimatta huonosti nykyisiä olosuhteita. Asetus sisältää säännökset rekisterin tietosisällöstä, rekisteriin tehtävistä ja sieltä annettavista ilmoituksista sekä rekisterinpidosta.

Rikosrekisteriasetuksen mukaan oikeusministeriön rikosrekisteritoimistossa pidetään rekisteriä henkilöistä, jotka on tuomittu vankeuteen, ehdolliseen rangaistukseen tai ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja sen ohella oheissakkoon, tuomittu viralta pantavaksi tai virantoumituksesta erotettavaksi taikka sellaisen seuraamuksen sijasta tuomittavaan rangaistukseen. Rekisteriin on merkitty myös tieto ennen vuotta 1987 tehdystä rikoksesta määrätyn sakon sijasta tuomitusta muuntorangaistuksesta, ennen 1 päivää heinäkuuta 1975 tuomitusta kuritushuonerangaistuksesta sekä tieto rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangaistukseen tuomitsematta jättämisestä. Rekisteriin merkitään viranomaisten tekemien ilmoitusten perusteella tarvittavat henkilötiedot sekä tiedot edellä luetelluista teoista ja päätöksistä, rangaistusten yhdistämisestä sekä rangaistusten täytäntöönpanosta ja muista ilmoituksissa mainituista seikoista.

Tiedot poistetaan rikosrekisteristä 5, 10 tai 15 vuoden kuluttua rangaistuksen pituudesta riippuen. Poistamisaika on nuorena eli 15—17 vuotiaana henkilönä tehdystä rikoksesta tuomitun ehdollisen vapausrangaistuksen ja ehdotto-

man, enintään kahden vuoden vapausrangaistuksen osalta sekä kaikkien ehdollisten sakkaja vapausrangaistusten samoin kuin sakon muuntorangaistuksen osalta viisi vuotta. Enintään kahden vuoden pituinen ehdoton vapausrangaistus, viraltapano ja virantoimituksesta erottaminen tai sellaisen seuraamuksen sijasta tuomittu rangaistus poistetaan 10 vuoden kuluessa. Pisin eli 15 vuoden poistamisaika koskee ehdottomia, yli kahden ja enintään neljän vuoden pituisia vapausrangaistuksia. Yli neljän vuoden pituisia vapausrangaistuksia ei poisteta rekisteristä muutoin kuin poistettaessa kaikki henkilöä koskevat tiedot eli henkilön täytettyä 90 vuotta tai hänen kuoltuaan. Tietojen poistamisaika lasketaan lainvoimaisen tuomion antamispäivästä, rangaistuksen suorittamisesta tai koetusajan päättymisestä.

Tuomioistuimet tekevät rikosrekisteriasetuksen mukaan rikosilmoituksen päätöksistään, mikäli ne sisältävät rikosrekisteriin merkittäviä tietoja. Rikosrekisteriin tehtävistä tuomioistuinten ilmoituksista on määrätty myös oikeusministeriön päätöksessä yleisten alioikeuksien ja hovioikeuksien ratkaisuihin tehtävistä ilmoituksista (278/92). Rangaistuslaitoksen johtaja lähettää rikosrekisteriasetuksen mukaisesti rikosrekisteriin vapautumisilmoituksen, kun henkilö on päästetty rangaistuslaitoksesta. Jos henkilö on tasavallan presidentin päätöksellä kokonaan tai osittain armahdettu, asianomaisen esittelijän on toimitettava siitä ilmoitus rekisteriin. Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta annetun asetuksen (1260/90) mukaan rikosrekisteriasetuksen säännöksiä sovelletaan yhdyskuntapalveluun kuten vankeusrangaistukseen, jonka sijasta se on tuomittu. Näin ollen tuomioistuinten velvollisuutena on ilmoittaa rikosrekisteriin myös yhdyskuntapalveluun tuomitsemisesta. Asetuksen mukaan Kriminaali- huoltoyhdistyksen on lähetettävä ilmoitus rikosrekisteriin, kun yhdyskuntapalvelu on suoritettu.

Rikosrekisteriä pidetään nykyisin osittain korttirekisterinä ja osittain automaattisen tietojenkäsittelyn avulla. Rekisteriä pidetään siten, että saapuneet ilmoitukset otetaan sellaisinaan rekisteriin. Korttirekisterissä kaikki samaa henkilöä koskevat ilmoitukset on koottu yhdeksi rekisterivihkoksi. Rekisterivihkot säilytetään rikosrekisterinumeron mukaisessa järjestyksessä. Jokaisesta henkilöstä, jolla on merkintä rekisterissä, on aikaisemmin laadittu hakemistokortti, josta ilmenee henkilön rikosre-

kisterinumero. Numeron avulla on löydettävissä henkilöä koskeva asiakirjavihko. Marraskuusta 1990 lähtien hakemistokortteja ei kuitenkaan ole enää laadittu niistäkään henkilöistä, joita koskevat tiedot tulevat päätösilmoitusten jäljennöksillä eikä atk:n välityksellä. Tiedot tallennetaan rikosrekisteritoimistossa atk-järjestelmään. Automaattiseen tietojenkäsittelyyn perustuvasta rekisterin osasta henkilön tiedot saadaan suoraan henkilötunnuksen avulla.

Tuomioistuimet toimittavat tiedot rekisteriin asiakirjana tai sähköisenä tiedonsiirtona tuomiolauselmajärjestelmän kautta. Tuomiolauselmajärjestelmä on automaattiseen tietojenkäsittelyyn perustuva järjestelmä, jota käyttävät yleiset alioikeudet ja hovioikeudet välittävät tiedot konekielisessä muodossa suoraan rikosrekisteriin.

Korttirekisteristä otteet annetaan kirjoittamalla tiedot lomakkeelle, kun taas automaattiseen tietojenkäsittelyyn perustuvasta rekisterin osasta otteet tulostetaan automaattisesti.

2.2. Rikosrekisteriä koskevat säädökset muissa pohjoismaissa ja Saksan liittotasavallassa

Ruotsissa rikosrekisteristä (kriminalregister) säädetään vuodelta 1963 olevassa laissa yleisestä rikosrekisteristä (lag om allmänt kriminalregister) ja sitä pitää poliisihallitus (rikspolisstyrelsen). Rekisteriin merkitään tiedot vapausrangaistuksesta, ehdollisesta tuomiosta ja suojelevalvonnasta (skyddstillsyn), määräämisestä erityiseen hoitoon sekä sakon muuntorangaistuksesta. Lisäksi rekisteriin merkitään eräitä muita tietoja, kuten esimerkiksi ehdollisen vapauden menettäminen ja armahtaminen. Muista pohjoismaista tulleet ilmoitukset merkitään siinä laajuudessa kuin tiedot rekisteröitäisiin Ruotsin lainsäädännön mukaan.

Rekisteristä luovutetaan tietoja tuomioistuimille ja yleiselle syyttäjälle, oikeuskanslerille, oikeusasiamiehelle, poliisihallitukselle ja atk-tarkastusvirastolle. Lisäksi ote voidaan luovuttaa viranomaiselle, joka päättää vapaudenriistosta ulkomaalaislain tai rikoksesta luovuttamista koskevan lainsäädännön nojalla. Muille viranomaisille ote voidaan luovuttaa hallituksen luvalla. Hallitus voi myös myöntää oikeuden saada tietoja rekisteristä teknisen käyttöyhteyden perusteella. Yksityinen henkilö voi saa-

da itseään koskevan otteen kerran vuodessa. Pyyntö ei edellytä käyttötarkoituksen ilmaismista.

Rekisteristä annettavaan otteeseen ei pääsääntöisesti merkitä kaikkia rekisteritietoja. Ehdollista tuomiota ja suojeluvalvontaa ei merkitä enää sen jälkeen kun tuomion antamisesta on kulunut 10 vuotta. Muissakaan tapauksissa ei vankeusrangaistusta eikä sakon muuntorangaistusta merkitä otteeseen enää sen jälkeen, kun rangaistuslaitoksesta vapauttamisesta on kulunut 10 vuotta. Tiedot Ruotsin rikosrekisteristä poistetaan, kun henkilö on kuollut tai kun hänen syntymävuodestaan on kulunut 80 vuotta.

Rikosrekisteriä koskevan lainsäädännön uudistaminen on Ruotsissa vireillä.

Norjan rikosrekisteristä (strafferegister) säädetään vuodelta 1971 olevassa laissa rikosten rekisteröinnistä (lov om strafferegistrering). Lisäksi laissa on annettu oikeusministeriölle valta säädellä tarkemmin rikosrekisteristä. Rekisteriin merkitään muun muassa vapausrangaistus, oikeudenmenetyks, rangaistukseen tuomitsematta jättäminen, työlaitokseen määrääminen, sakkorangaistus, ehdollinen syyttämättä jättäminen ja lastensuojelua koskevan asian siirtäminen terveys- ja sosiaalivirastolle. Paikallispoliisi pitää lisäksi rekisteriä sakkorangaistuksista.

Rikosrekisteristä voidaan luovuttaa tietoja poliisille, syyttäjälle ja tuomioistuimelle edellyttäen, että rekisteritiedot palvelevat rikosprosessia. Lisäksi tietoja luovutetaan tilastokeskukselle ja tutkimustoimintaa varten. Yksityisellä henkilöllä on oikeus saada itseään koskevat rikosrekisteritiedot oikeusministeriön määräämin edellytyksin.

Rekisteriotteista, joita ei ole tarkoitettu rikosprosessissa käytettäväksi, jätetään pois eräitä seuraamuksia. Esimerkiksi alle kuuden kuukauden rangaistukset vankilassa, nuorisovankilassa tai työlaitoksessa poistetaan, kun viisi vuotta on kulunut vapauttamisesta. Sen jälkeen, kun vapauttamisesta on kulunut yli 10 vuotta, jätetään myös yli kuutta kuukautta pidemmät vapausrangaistukset pois otteesta.

Tanskan rikosrekisteristä (det centrale Kriminalregister) säädetään oikeusministeriön vuonna 1979 antamassa määräyksessä, joka on annettu viranomaisten rekistereitä koskevan lain nojalla (lov nr 294 af 8 juni 1978 om offentlige myndigheders registre). Rekisteristä vastuussa oleva viranomais on Tanskan kor-

kein poliisiviranomainen (rigspolitichefen). Rekisteriin merkitään rikoslakiin perustuvat tuomiot ja rangaistusmääräysmenettelyssä annetut sakkorangaistukset. Edelleen merkitään muiden lakien rikkomisesta annettu vapausrangaistus, oikeudenmenetyks, arestituomio sotilasasiassa, syyttämättä jättäminen sekä eräitä muita tietoja, kuten rangaistuksen sovittamisesta vapauttaminen ja armahtaminen. Pohjoismaiden ja Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden tuomioista tiedot merkitään samassa laajuudessa kuin Tanskan lainsäädännönkin mukaan.

Täydellinen rikosrekisterin ote annetaan julkiselle viranomaiselle kuten syyttäjälle, poliisille, oikeusministeriölle ja oikeusasiamiehelle. Lisäksi otteita voivat saada useat muut viranomaiset. Yksityisellä henkilöllä on oikeus saada itseään koskevia rekisteritietoja.

Tanskassa erotetaan toisistaan ”straffeattester” niminen todistus ja täydellinen rikosrekisterin ote. Ensiksi mainittuun merkitään vain yleisen rikoslain rikkomisesta annetut tuomiot. Tämän lisäksi siitä jätetään pois eräät tuomiot kahden, kolmen tai viiden vuoden kuluttua tuomion antamisesta tai vapausrangaistuksen suorittamisesta.

Yleinen rekisteritietojen poistamisaika on 10 vuotta. Poistamisaika lasketaan henkilön vapauttamisesta vankilasta, koetusajan päättymisestä, oikeudenmenetyksen lakkaamisesta tai lopullisesta tuomiosta. Lisäksi tiedot poistetaan henkilön täytettyä 70 vuotta tai hänen kuoltuaan.

Islannin rikosrekisteriä koskeva oikeus- ja kirkkoasiainministeriön vahvistama ohjesääntö on vuodelta 1971. Sen mukaan valtiollinen syyttäjä pitää koko maan kattavaa rikosrekisteriä, johon tuomioistuinten tulee ilmoittaa kaikista päätöksistään ja sovintotuomioista julkisoikeudellisissa asioissa, muun muassa holhoukseen määräämiset ja holhouksesta vapauttamiset. Rekisteriin merkitään muun muassa armahdus sekä sellainen kunnian ja oikeuksien palautus, joka on menetetty tuomioistuimen päätöksellä. Ulkomaisten tuomioistuinten päätökset Islannin kansalaisista ja Islannissa asuvista ulkomaalaisista merkitään rekisteriin.

Valtiollinen syyttäjä antaa pyydettyä otteen rekisteristä korkeimmalle oikeudelle, oikeusministeriölle, kihlakunnantuomarille julkis- ja yksityisoikeudellisissa asiassa, asianosaiselle julkisoikeudellisissa asiassa, poliisipäällikölle elinkeinoluvan myöntämistä, ulkomaalaisten valvontaa ja yleisen lainkuuliaisuuden valvon-

taa koskevista asioissa sekä ulkomaisille tuomioistuimille ja poliisiviranomaisille harkinnan mukaan. Lisäksi rekisteristä voidaan erityisestä syystä, esimerkiksi työhönottoa varten, antaa suullisia tietoja. Ote voidaan antaa myös sen osoituksena, että asianomainen nauttii kaikkia kansalaisoikeuksia. Otteen tiedot voidaan rajoittaa koskemaan vain tiettyä alaa, kuten esimerkiksi liikenne rikkomuksia. Otteisiin ei merkitä esimerkiksi tietoa alle kuuden kuukauden vapausrangaistuksesta, jos tuomion julistamisesta on kulunut 10 vuotta.

Saksan liittotasavallassa rikosrekisteriä (Zentralregister) pitää liittotasavallan korkein syyttäjäviranomainen (Generalbundesanwalt). Lainsäädäntö on vuodelta 1984. Rekisteriin merkitään rikosoikeudellisia lainvoimaisia päätöksiä, kuten vapausrangaistuksia, sakkorangaistuksia, lisärangaistuksia, sivuseuraamuksia, parannus- ja turvaamistoimenpiteitä, mahdollisia sakkorangaistuksia sekä nuorten ehdollisia tuomioita. Edelleen rekisteröidään muun muassa holhoukseen asettaminen, syyntakeettomuus ja erilaisia hallintoviranomaisen päätöksiä. Rekisteriin merkitään myös edellä mainittuihin rekisterimerkintöihin vaikuttavia jälkikäteisiä päätöksiä ja tosiseikkoja.

Rekisteristä annettavat otteet voidaan jakaa täydellisiin otteisiin ja käytöstodistuksiin (Führungszeugnis). Viimeksi mainitusta jätetään pois kolmen tai viiden vuoden kuluttua tuomiosta muun muassa vapausrangaistukset.

Täydellisen rekisterin otteen voivat saada ainoastaan tuomioistuimet, syyttäjät, valvontaviranomaiset ja täytäntöönpanoviranomaiset. Jokainen 14 vuotta täyttänyt henkilö on oikeutettu saamaan itseään koskevia rekisteritietoja eli käytöstodistuksen. Viranomaiset voivat saada myös käytöstodistuksen, jos tarve liittyy viranomaisen tehtäviin eikä todistusta saada asianomaiselta itseltään.

Sakkorangaistukset ja alle kolmen kuukauden pituiset vapausrangaistukset sekä erilliset nuorille tarkoitetut rangaistukset poistetaan viiden vuoden kuluttua tuomion täytäntöönpanosta. Edellyttäen, ettei henkilöllä ole entuudestaan rekisterissä vapausrangaistuksia, poistetaan yli kolmen kuukauden mutta alle yhden vuoden vapausrangaistukset 10 vuoden kuluttua ja kaikki muut rangaistukset paitsi elinkautinen vapausrangaistus ja psykiatriseen hoitoon määrääminen 15 vuoden kuluttua tuomion täytäntöönpanosta. Tiedot rekisteristä poistetaan henkilön kuoltua tai täytettyä 90 vuotta.

2.3. Ehdotetut muutokset ja uusi järjestelmä

Esitys sisältää ehdotuksen rikosrekisterilaiksi. Laissa säänneltäisiin rekisterin käyttötarkoitus ja tietosisältö, tietojen julkisuus ja niiden luovuttaminen sekä tietojen poistaminen rekisteristä.

Tietosisältö säilyisi pääosin ennallaan. Samoin viranomaisten velvollisuus ilmoittaa tietoja rekisteriin olisi nykyisenlainen. Rikosrekisteritiedot säädettäisiin salassa pidettäviksi. Tiedot eivät olisi yleisjulkisia myöskään oikeudenkäyntiaineiston yhteydessä. Myös tietojen luovutusedellytykset, tietojen saantiin oikeutetut viranomaiset ja tietojen käyttötarkoitus säänneltäisiin nykyistä tarkemmin. Tietojen poistamista rekisteristä koskevia perusteita yhtenäistettäisiin ja yksinkertaistettaisiin. Poistamisaikojen muuttamiseen liittyen ehdotetaan ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain (135/76) 2 §:n teknisluontoista muutosta.

Suomessa tuomittujen rangaistusten lisäksi rikosrekisteriin merkittäisiin tiedot Suomen kansalaiselle tai Suomessa pysyvästi asuvalle ulkomaalaiselle muussa valtiossa tuomituista rangaistuksista. Rekisteriin ei kuitenkaan merkittäisi sakkorangaistusta tai muuta sellaista rangaistusta, jota vastaavaa Suomessa tuomitua rangaistusta ei rikosrekisteriin otettaisi. Kun ulkomaiset seuraamusjärjestelmät sisältävät muitakin kuin Suomessa käytössä olevia seuraamuksia, on tarpeen antaa rikosrekisterin pitäjälle harkintavalta siitä, mitkä ulkomaiset seuraamukset vastaavat Suomessa tuomittuja rikosrekisteriin merkittäviä rangaistuksia.

Rikosrekisterilain nojalla annettaisiin uusi rikosrekisteriasetus, johon sisältyisivät tarkemmat säännökset rekisterinpidosta. Asetusluonnos on tämän esityksen liitteenä.

Rikosrekisterin pidossa ollaan tällä hetkellä siirtymässä automaattiseen tietojenkäsittelyyn. Rekisterin henkilöhakemisto on kokonaan tallennettu konekielille ja uudet yleisten alioikeuksien ja hovioikeuksien rangaistustiedot siirtyvät automaattisesti rikosrekisteriin. Siten rekisterin otteet voidaan antaa jo nyt uusimpien rekisterimerkintöjen osalta automaattista tietojenkäsittelyä hyväksi käyttäen. Siirtymäkauden aikana annetaan rekisteristä otteita, joiden uusimmat tiedot tulostuvat suoraan atk-järjestelmästä ja vanhat tiedot kirjoitetaan erikseen. Vanhojen rekisteritietojen siirtoon arvioidaan kuluvan vielä noin kaksi vuotta. Näin ollen rekisterin tiedot olisi siirretty automaattisen

tietojenkäsittelyn avulla pidettävään rikosrekisteriin vuoden 1994 loppuun mennessä.

2.4. Esityksen suhde muuhun lainsäädäntöön

Henkilörekisterilaki (471/87) täydentäisi ehdotettua lakia. Koska rikosrekisterilaissa ei säänneltäisi kaikista niistä seikoista, joista henkilörekisterilaki sisältää säännökset, tulisivat henkilörekisterilain säännökset näiltä osin noudatettaviksi. Esimerkiksi henkilörekisterin suojaamista koskeva 26 § ja vahingonkorvausvelvollisuutta koskeva 42 § ovat säännöksiä, jotka koskisivat myös rikosrekisteriä.

Ehdotettu laki noudattaisi niitä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut liittyessään yksilöiden suojelua henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä koskevaan yleissopimukseen (SopS 36/92).

Yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/51) 14 §:n mukaan rikosrekisterin julkisuus on erikseen "täydellisesti järjestetty". Mainitun pykälän mukaan tällaisen asiakirjan salassapidosta ei voida yksityistapauksessa määrätä toisin. Rikosrekisterin julkisuus säädettäisiin edelleenkin täydellisesti erityislaissa eli ehdotetussa rikosrekisterilaissa. Pääsääntö olisi, että rikosrekisteritiedot on pidettävä salassa. Tästä johtuen ei asiakirjojen yleisjulkisuutta koskeva yleisperiaate koskisi rikosrekisterin tietoja. Tietoja rikosrekisteristä luovutettaisiin vain laissa mainittuihin tarkoituksiin. Poiketen oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 9 §:n 1 momentista (1254/88) rikosrekisterinotteen julkisuus ei määräytyisi yleisten asiakirjojen julkisuudesta annettujen säännösten mukaan, joten ote ei olisi julkinen oikeudenkäyntiaineiston osana. Tiedon rikosrekisterin sisällöstä saisi vain asian asianosainen ja toinen saman asian käsittelyyn osallistuva viranomaisena. Oikeudenkäyntiaineisto ei olisi siten yleisjulkinen siltä osin kuin se sisältää tietoja rikosrekisteristä. Sama periaate koskisi siten myös hallintoviranomaista, joka on saanut rikosrekisterin otteen.

Vieraan valtion viranomaiselle annettavien tietojen osalta ehdotettu laki liittyy lakiin kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa, jota koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle lähiaikoina.

2.5. Yhteistyö ulkomaiden viranomaisten kanssa

Keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koske-

van eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 30/81) 22 artiklan mukaan oikeusministeriöiden tulee ilmoittaa vähintään kerran vuodessa toiselle sopimuspuolelle sellaisista viimeksi mainitun osapuolen kansalaisia koskevista rangaistus päätöksistä ja niistä johtuvista toimenpiteistä, jotka merkitään sen rikosrekisteriin. Lisäksi sopimuspuolen tulee pyynnöstä toimittaa päättöjäljennöksiä ja muita lisätietoja ilmoitetuista rangaistus päätöksistä ja toimenpiteistä.

Suomi on tehnyt varauaman edellä mainitun artiklan osalta eikä sitä niin ollen ole tähän asti sovellettu. Rikollisuuden kansainvälistyessä varauaman säilyttämiselle ei ole löydettävissä riittäviä perusteita, vaikka ilmoitusten tekeminen lisää Suomessa käänös- ja muita töitä. Eurooppalaisen yleissopimuksen piiriin kuuluu pääosa Euroopan neuvoston jäsenvaltioista. Toisaalta varauaman peruuttamisen jälkeen Suomen viranomaiset saisivat tiedon Suomen kansalaisia koskevista mainitun sopimuksen piiriin kuuluvissa maissa annetuista tuomioista ja päätöksistä. Ehdotusta laadittaessa lähtökohtana on ollut varauaman peruuttaminen.

Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosrekisterin pitämisessä annetussa asetuksessa (598/63) säädetään Suomen velvollisuudeksi merkitä rikosrekisteriin ne tiedot, jotka toisen pohjoismaan viranomaiselta tulleen ilmoituksen mukaan on otettu mainitun maan rikosrekisteriin ja jotka koskevat Suomen kansalaista tai Suomessa pysyvästi asuvaa ulkomaalaista taikka Suomessa annettua tuomiota tai päätöstä. Samoin rikosrekisteritoimiston on ilmoitettava toisen pohjoismaan rikosrekisteriä pitävälle viranomaiselle, kun se on vastaanottanut mainitun maan kansalaista tai siinä maassa asuvaa muun maan kansalaista tai kyseisessä maassa annettua tuomiota tai päätöstä koskevan rikos-, täytäntöönpano- tai muun ilmoituksen.

Säännökset siitä, mitä tietoja eri pohjoismaissa merkitään rikosrekisteriin, poikkeavat jonkin verran toisistaan. Esimerkiksi Tanskassa merkitään rekisteriin myös sakkotuomiot. Muissa pohjoismaissa rekisteröidään myös joi-takin sellaisia seuraamuksia, joita ei Suomen lainsäädännössä ole. Käytännössä on ilmennyt tulkintavaikeuksia joidenkin tällaisten seuraamusten merkitsemisessä.

Pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosrekisterin pitämisessä annetun asetuksen 1 §:n sanamuodon mukainen soveltaminen johtaisi siihen, että Suomen kansalaisen muissa

pohjoismaissa saama sakkorangaistus merkitäisiin rikosrekisteriin, vaikka Suomessa tuomittua samanlaista rangaistusta ei siihen merkittäisi. Siksi asetusta olisi muutettava siten, että pohjoismaisia tuomioita koskevat merkinät rekisteriin tehtäisiin samoin perustein kuin Suomessa tuomituista rangaistuksista.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Lakiehdotus ei edellytä organisatorisia muutoksia. Mahdollinen organisaation kehittäminen tapahtuisi erikseen oikeusministeriössä.

Siirtyminen rekisterinpidossa automaattiseen tietojenkäsittelyyn mahdollistaa henkilötömmäärän säästöä. Nykyisin rikosrekisteritoimistossa työskentelee viisi lakimiestä ja 17 toimistohenkilökuntaan kuuluvaa työntekijää. Sen jälkeen, kun rikosrekisterin pitäminen tapahtuu automaattisen tietojenkäsittelyn avulla, rekisterin otteet voidaan tulostaa pääasiassa automaattisesti tietokonerakisteristä. Jos tietyille viranomaisille annetaan tekninen käyttöyhteys rekisteriin, ei näiden viranomaisten otetilauksia tarvitse enää rikosrekisteritoimistossa käsitellä.

Rekisterin pitämiseen tarvitaan kuitenkin edelleen henkilökuntaa, joka huolehtii sellaisten tietojen tallentamisesta atk-rekisteriin, jotka tulevat asiakirjamuodossa. Suurin osa kotimaisista tiedoista tulee sähköisenä tiedonsiirtona, mutta kaikki ulkomailta tuleva tieto joudutaan kääntämään ja tallentamaan rikosrekisteritoimistossa atk-rekisteriin. Osa rekisteriotteiden antamisesta jää edelleen rikosrekisteritoimiston tehtäväksi. On arvioitu, että rikosrekisteriteh-

tävissä tulisi toimistohenkilökunnan lisäksi vastaisuudessa olla ainakin kaksi lakimiestä. Heidän tehtävänään olisi rekisterinpidon jatkuva seuranta ja erilaisten ongelmakysymysten ratkaiseminen. Tällaisia kysymyksiä aiheuttaisivat erityisesti ulkomailta tulevat ilmoitukset ja ulkomaille annettavat otteet. Varauman peruuttaminen keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 22 artiklan osalta lisäisi ulkomailta tulevien ilmoitusten määrää. Ulkomaiset ilmoitukset olisi käännettävä suomen kielelle, joten varauman poistaminen vaatii riittävää henkilöstöä käännöstehtäviin. Vaikka Suomesta ulkomaille lähetettävien ilmoitusten määrän arvioidaan toistaiseksi olevan vähäisen, siitä aiheutuvaan käännöstyön lisääntymiseen on varauduttava.

Automaattiseen tietojenkäsittelyyn siirtymisellä arvioidaan säästettävän 15 henkilötövuotta. Palkkauskustannusten säästö olisi vuodessa noin kaksi miljoonaa markkaa.

Rikosrekisterin ylläpidosta ja käytöstä aiheutuvat tietojenkäsittelykustannukset arvioidaan noin miljoonaksi markaksi vuodessa.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä rikosrekisterin automatisoimishankkeen yhteydessä (Rikosrekisterin atk-projektin säädösryhmän mietintö, oikeusministeriön muistiosarja 1/1991). Mainittu mietintö on ollut lausunnolla 49 viranomaisella tai yhdistyksellä. Esitys on laadittu virkatyönä mietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotukset

1.1. Rikosrekisterilaki

Rikosrekisterin tarkoitus ja tiedot

1 §. Pykälä koski rikosrekisterin nimeä, pitäjää ja rekisterin käyttötarkoitusta. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin rekisterin nimeksi rikosrekisteri. Rikosrekisteri on ollut Suomessa vuodesta 1918 lähtien ja sitä koskevat säännökset ovat aikaisemmin olleet asetustasolla. Rekisteriä pidetään voimassa olevan rikosrekisteriasetuksen 1 §:n mukaan oikeusministeriön rikosrekisteritoimistossa.

Ehdotuksen mukaan rikosrekisteriä pitäisi oikeusministeriö. Vaikka rekisterin pitämisvastuu säädettäisiin laissa ministeriölle, ministeriön sisäisestä tehtäväjaoista voidaan säätää asetuksella. Oikeusministeriöstä annetun asetuksen 3 §:n (307/91) mukaan asiat, jotka koskevat rikosrekisteriä, käsittelee ministeriön yleinen osasto. Rikosrekisteritoimisto on yleisen osaston toimisto.

Ehdotetun rikosrekisterilain perusteella annettaisiin rikosrekisteriasetus, jossa olisi lakia yksityiskohtaisempia säännöksiä. Asetusluonnoksen mukaan rikosrekisteriä pitää oikeusministeriön rikosrekisteritoimisto. Näin ollen rekisterinpitäjään ei tulisi muutosta, vaikka laissa rekisterinpitovastuu säädettäisiin yleisemmällä tasolla.

Rekisterin käyttötarkoituksen määrittely laissa olisi uutta. Rekisterin käyttötarkoitusta ei ole aikaisemmin määritelty, vaan se on ilmennyt välillisesti erityisesti niistä säännöksistä, joiden mukaan tietoja rikosrekisteristä on annettu. Käyttötarkoituksen määrittely on katsottu tarpeelliseksi siksi, että voitaisiin tiivistysti todeta, mihin tarkoituksiin rikostietoja kerätään, talletetaan ja luovutetaan.

Ehdotuksen mukaan rikosrekisteriä pidettäisiin tiedoista, joita tarvitaan rikosoikeudellisten seuraamusten määräämistä ja täytäntöönpanoa varten. Rikosoikeudellisen järjestelmän ylläpitämiseksi tarvitaan tietoja siitä, onko syytteessä oleva henkilö tuomittu aikaisemmin tietynlaisiin seuraamuksiin, erityisesti vankeusrangaistukseen. Rikosrekisterin pitämisen ensisijainen käyttötarkoitus on rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän tarvitseman tiedon keräämi-

nen, tallessa pitäminen ja luovuttaminen käytettäväksi.

Rikosrekisteritiedon ensisijaisia tarvitsijoita ovat viralliset syyttäjät ja tuomioistuimet, jotka käsittelevät vireillä olevaa rikosasiaa. Rikosrekisterin käyttö ei kuitenkaan ole rajoittunut pelkästään uuden rikosasian käsittelyyn, vaan voimassa olevien säännösten perusteella on hyväksyttävänä pidetty tiedon antamista rikosrekisteristä muuhunkin tarkoitukseen. Voimassa olevat säännökset ovat antaneet erälle viranomaisille, kuten kaikille ministeriöille, tuomioistuimille ja lääninhallituksille säännöksissä rajoittamattoman tiedonsaantioikeuden. Rikosrekisteristä hankittavan tiedon käyttötarkoitus on käytännössä kuitenkin ollut henkilön luotettavuuden tai henkilökohtaisen soveltavuuden selvittäminen ja arviointi.

Uuden lain tarkoitus on, että rikosrekisteristä luovutettaisiin tietoja vain laissa tai asetuksessa määriteltyyn käyttötarkoitukseen. Yhteiskunnan yleisen edun mukaista on, että henkilön luotettavuutta tai soveltuvuutta voidaan joissakin tapauksissa arvioida hänen menneisyytensä perusteella käyttäen hyväksi niitä tietoja, joita on saatavissa rikosrekisteristä. Siksi ehdotuksen mukaan rikosrekisteritietoja voitaisiin edelleen käyttää myös henkilön luotettavuuden ja henkilökohtaisen soveltavuuden selvittämisessä ja arvioinnissa. Rikosrekisteritietojen käyttötarkoitusta koskevat tarkemmat säännökset ilmenisivät ehdotetun lain 4 §:stä.

2 §. Rikosrekisterin tietosisältö säilyisi pääosin ennallaan. Rekisteriin merkittäisiin tiedot tuomioistuimen ratkaisusta, joilla henkilö on tuomittu Suomessa ehdottomaan vankeusrangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen rangaistukseen, oheissakkoon tai viraltapanoon. Lisäksi rekisteriin merkittäisiin tieto rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangaistukseen tuomitsematta jättämisestä.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteriin merkittäisiin myös tiedot tuomioistuinratkaisusta, jolla Suomen kansalainen ja Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen on ulkomailla tuomittu 1 momentissa mainittua rangaistusta vastaavaan seuraamukseen. Tarkemmat säännökset ulkomaisten tuomioiden merkitsemisestä rikosrekisteriin annettaisiin asetuksella. Asetusluonnoksen mukaan Suomen rikosrekisteriviranomainen selvittäisi ulkomailta saapuneiden ilmoitusten perusteella, vastaisiko seuraa-

mus Suomessa rekisteriin merkittäviä rangaistusta. Tietoja Suomen kansalaisista tulee pohjoismaista sekä keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen jäsenvaltioilta, joita on Suomi mukaan lukien 20. Muista maista mahdollisesti tulevat tiedot merkittäisiin rekisteriin, jos ne ovat tulleet virkateitse. Virkatie tarkoittaa tässä tapauksessa sitä, että tiedot Suomeen ovat tulleet diplomaattista tietä tai kansainväliseen sopimukseen perustuvaa rikosentekijän luovuttamista, tuomion täytäntöönpanon siirtämistä tai muuta velvoitteita hoitavalle viranomaiselle, esimerkiksi oikeusministeriölle.

Ehdotuksen mukaan rekisteriin merkittäisiin vain Suomessa rekisteröitäviä rangaistuksia vastaavat seuraamukset. Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosrekisterin pitämisessä annetun asetuksen voimassa olevan 1 §:n mukaan rikosrekisteriin on otettava ne tiedot, jotka Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan asianomaiselta viranomaiselta saapuneen ilmoituksen mukaan on otettu mainitun maan yleiseen rikosrekisteriin ja jotka koskevat Suomen kansalaista tai Suomessa pysyvästi asuvaa ulkomaalaista taikka Suomessa annettua tuomiota tai päätöstä. Tämän säännöksen tiukan sanamuodon mukaan edellä mainitut muiden pohjoismaiden ilmoittamat tiedot tulisivat merkittäviksi Suomen rikosrekisteriin silloinkin, kun Suomessa tuomittua vastaavaa rangaistusta, esimerkiksi sakkorangaistusta, ei rikosrekisteriasetuksen mukaan merkitä rikosrekisteriin. Käytännössä tällaisia ilmoituksia ei ole tullut Suomeen siinä laajuudessa kuin tällaisia rangaistuksia on muissa pohjoismaissa tuomittu ja merkitty näiden maiden rikosrekistereihin.

Pohjoismaissa tuomittujen seuraamusten rekisteröinnissä on ilmennyt tulkintavaikeuksia. Tämän vuoksi ehdotetaan rikosrekisterilaissa säädettäväksi, että tiedot muissa pohjoismaissa tuomituista seuraamuksista rekisteröitäisiin noudattaen soveltuvin osin Suomen lainsäädäntöä. Tämä edellyttää edellä mainitun asetuksen muuttamista.

Kuten nykyisinkään, rikosrekisteriin ei tehtäisi merkintää rangaistuksesta, joka on tuomittu siviilipalveluslain (1723/91) nojalla tuomitusta vankeusrangaistuksesta. Mainitun lain 28 §:n 3 momentti kieltää merkinnän tekemisen. Selvyyden vuoksi mainittaisiin myös, ettei sakon muuntorangaistusta enää rekisteröitäisi.

Pykälän 3 momentissa lueteltaisiin rikosre-

kisteriin merkittävät tiedot. Näitä olisivat tarvittavat henkilötiedot, joita ovat henkilön nimi, henkilötunnus ja kansalaisuus. Rikosta koskevista tiedoista rekisteriin merkittäisiin tiedot tuomioistuinten ratkaisuksista, syyksi luetuista rikoksista ja tuomituista rangaistuksista sekä rangaistusten täytäntöönpanosta ja armahtamisesta. Rekisterin tietosisältö säilyisi siten pääosin entisellään. Rekisteriin merkittävistä tiedoista säädettäisiin yksityiskohtaisemmin asetuksella. Oikeusministeriö vahvistaisi tarkemmin rekisteriin tehtävien ilmoitusten ja sieltä annettavien otteiden tietosisällön sekä tarvittavien lomakkeiden kaavat.

Tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä

3 §. Rikosrekisterin tiedot koskevat henkilön tekemiä rikoksia ja niistä tuomittuja rangaistuksia. Tällainen tieto liittyy keskeisesti henkilön yksityisyyteen. Rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta koskevaa henkilötietoa pidetään henkilörekisterilain 6 §:n mukaan arkaluonteisena tietona.

Jotta rikosrekisterissä olevaa tietoa ei voitaisi käyttää muuhun tarkoitukseen kuin mitä varten se on rekisteriin kerätty, olisi syytä säätää tiedon käyttöoikeudesta. Tämän vuoksi rikosrekisteri ei voi olla julkinen rekisteri, toisin sanoen siitä ei voida antaa tietoja kenelle tahansa. Pääsäännöksi ehdotetaan, että rikosrekisteritiedot olisi pidettävä salassa. Rekisteristä saisi luovuttaa tietoja vain siten kuin ehdotetussa laissa säädettäisiin.

Tietojen salassapitovelvollisuus koskisi paitsi rikosrekisterin pitäjää myös rikosrekisteristä saadun tiedon luovuttamista edelleen. Tuomioistuimen ja muun viranomaisen oikeudesta antaa sen käsiteltävänä ollutta asiaa varten hankittu tieto rikosrekisteristä asianosaiselle tai toiselle viranomaiselle säädettäisiin 11 §:ssä.

4 §. Pykälässä säänneltäisiin rikosrekisteritietojen luovutusedellytykset. Pykälässä lueteltaisiin tietoja pääasiallisesti käyttävät viranomaiset. Lisäksi todettaisiin henkilörekisterilain edellyttämällä tavalla se tarkoitus, jota varten tietoja voidaan antaa.

Pykälän 1 momentin mukaan tietoja voitaisiin luovuttaa tuomioistuimelle vireillä olevan asian käsittelyä varten, viralliselle syyttäjälle syytettä, syyteharkintaa ja pakkokeinoasiaa varten, vankeinhoitolaitokselle ja Kriminaali-huoltoyhdistykselle rangaistuksen täytäntöön-

panoa tai soveltuvuus selvitystä varten, oikeusministeriön armahdusasioiden esittelijälle armahdusasioiden esittelyä varten sekä valtioneuvoston oikeuskanslerille ja eduskunnan oikeusasiamiehelle lain noudattamisen valvontaa varten. Rikoksen esitutkintaviranomaiselle tieto luovutettaisiin pakkokeinoasiaa varten. Esitutkintaviranomaisia ovat poliisi lisäksi tullisotilas- ja rajavartiostoviranomaiset.

Pykälän 2 momentti koskee rikosrekisteritietojen luovuttamista vieraan valtion viranomaiselle rikosasian käsittelyä varten. Momenttiin sisältyisi viittaussäännös, jonka mukaan tällaiseen tietojen luovutukseen sovellettaisiin keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 13 artiklaa ja muita mahdollisia kansainvälisiä sopimuksia tai lainsäädäntöä. Muusta lainsäädännöstä tärkein olisi laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa, jota koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle samoihin aikoihin tämän esityksen kanssa.

Kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lakiehdotuksen 24 §:n mukaan rikosrekisteritietoja voitaisiin lain säännösten mukaisesti luovuttaa vieraan valtion viranomaiselle rikosasian käsittelyä varten samoin edellytyksin kuin Suomen oikeusviranomaisille. Luovutuksesta päättäisi oikeusministeriö. Tietoja annettaisiin pääasiassa ulkomaisille tuomioistuimille, syyttäjille ja esitutkintaviranomaisille.

Edellä mainitun eurooppalaisen yleissopimuksen 13 artiklan mukaan oikeusapupyynnön vastaanottaneen osapuolen tulee antaa rikosrekisterin otteita, joita toisen sopimuspuolen oikeusviranomaiset pyytävät rikosasian käsittelyä varten, samassa laajuudessa kuin sen omat oikeusviranomaiset ovat vastaavanlaisissa asioissa oikeutettuja niitä saamaan. Muissa kuin edellä tarkoitetuissa tapauksissa pyynnön tulee täyttää vastaanottaneen osapuolen lainsäädännön, määräysten tai käytännön mukaiset edellytykset.

Suomi on tehnyt edellä mainitun yleissopimuksen 13 artiklaan varauksen, jonka mukaan Suomi luovuttaa tietoja vain syytetystä tai rikoksesta epäillyistä. Varauksen sisältö ilmenee rikosrekisteriasetuksen 33 §:n 3 momentista. Varauma on tarkoitus peruuttaa, kun laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa on saatettu voimaan. Viimeksi mainittu laki koskee periaatteessa kaikille vieraille valtioille annettavaa oikeusapua. Eurooppalaisen yleissopi-

muksen soveltaminen rajoittuu sopimukseen liittyneisiin valtioihin.

Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosrekisterin pitämisessä annetun asetuksen 6 §:n mukaan Suomen rikosrekisteristä on pyydettyä annettava rikosrekisteritieto toisen pohjoismaan tuomioistuimelle tai syyttäväviranomaiselle. Tämä velvollisuus pidettäisiin edelleen voimassa.

Edellä mainittuja, pykälän 1 ja 2 momentissa lueteltuja tietojen luovutuskohteita voidaan pitää rikosrekisterin ensisijaisena ja välittömimpänä käyttötarkoituksena. Pykälän 3 momentin mukaan rikosrekisteriä voitaisiin käyttää myös tietyin edellytyksin henkilön luotettavuuden tai henkilökohtaisen soveltavuuden selvittämiseen ja arviointiin. Näitä tarkoituksia varten tieto rikosrekisteristä voidaan antaa viranomaiselle, jos viranomaisen toimivaltaan kuuluvassa päätöksenteossa on otettava huomioon nämä henkilön ominaisuudet. Tällaisessa päätöksentekotilanteessa on usein kysymys viranomaisluvan tai hyväksynnän antamisesta johonkin toimintaan, henkilön valinnasta johonkin tehtävään tai vaarallisen toiminnan turvallisuusvalvonnasta.

Kaikista rikosrekisteritiedon antamistapauksista ei ole mahdollista eikä tarpeellistakaan säätää laissa. Siksi tietojen antamisesta henkilön luotettavuuden tai henkilökohtaisen soveltavuuden selvittämistä tai arviointia varten säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

Asetuksessa lueteltaisiin ne käyttötarkoitukset, joita varten tietoja luovutettaisiin. Asetusluonnoksen mukaan tieto voitaisiin luovuttaa käytettäväksi asioissa, jotka koskevat muun muassa passia, Suomen kansalaisuutta, ulkomaalaislain (378/91) mukaisia toimenpiteitä ja lapsen huostaanottoa. Lisäksi tieto voitaisiin antaa muun muassa ampuma-aseisiin tai räjähdysvaarallisiin aineisiin liittyvää lupaa, liikennelupaa ja vaarallisten aineiden kuljetuslupaa sekä vartioimisliikkeen harjoittamista koskevaa lupaa käsittelevälle viranomaiselle. Asetuksessa mainittaisiin nimenomaisesti tärkeimmät päätöksentekotilanteet, joihin rikosrekisteritieto voitaisiin luovuttaa. Niiden lisäksi tieto tulisi luovuttaa kaikissa niissä tilanteissa, joissa luvan tai hyväksynnän edellytykseksi on laissa tai asetuksessa säädetty henkilön luotettavuus. Tällöin edellytettäisiin nimenomaista säännöstä. Säännöksessä ei välttämättä tarvitsisi käyttää sanontaa henkilön luotettavuus, vaan luo-

tettavuuden vaatimus voidaan esittää eri sanallisin ilmauksin.

Tiedon rikosrekisteristä voisivat saada erikseen asetuksessa mainitut viranomaiset, joiden tulee harkita henkilön soveltuvuutta tiettyyn tehtävään. Muualla lainsäädännössä, esimerkiksi työntekijäin eläkelain (395/61) 17 §:n 2 momentissa ja työllisyyslain (275/87) 24 §:ssä olevat säännökset yleisluonteisesta oikeudesta saada tietoja viranomaisten rekistereistä eivät oikeuttaisi rikosrekisteritietojen saantiin.

Uudessa rikosrekisteriasetuksessa lueteltavien luovutuskohteiden lisäksi oikeusministeriö voisi painavista syistä antaa henkilön rikosrekisterin otteen muullekin viranomaiselle, jos tiedon pyytäminen perustuu henkilön luotettavuuden tai henkilökohtaisen soveltuvuuden selvittämiseen ja arviointiin. Päätöksenteosta poikkeustapauksissa säädettäisiin oikeusministeriöstä annetussa asetuksessa. Päätösvalta pidettäisiin edelleen kuten nykyisin rikosrekisteriasetuksen 21 §:n mukaan on asianlaita oikeusministeriön kansliapäälliköllä.

Tietojen luovutusta rajoitettaisiin siis jonkin verran nykyisestä. Poliisi tai muu esitutkintaviranomainen voisi saada otteen enää vain pakkokeinoasiana varten. Voimassa olevan rikosrekisteriasetuksen 21 §:n mukaan tieto on pyydettyä annettava kaupungin poliisiviranomaiselle syytettyä varten. Kun syytteenpano kuuluu viralliselle syyttäjälle, ei tiedon antamista poliisille voida nykyisen asetuksen mainitsemalla perusteella pitää tarpeellisena. Poliisilla ei olisi oikeutta hankkia tietoa rikosrekisteristä pelkästään rikostutkintaa varten, koska henkilön menneisyyttä ei voida pitää todistusaineistona esitutkinnassa.

Voimassa olevan asetuksen mukaan poliisi saa tiedon rikosrekisteristä ammattimaisen moottoriajoneuvoliikenteen harjoittamislupien antamista varten. Uutta asetusta koskevan luonnoksen mukaan poliisin oikeus saada rikosrekisteritieto lupahallinnon tarpeisiin laajeni. Poliisi voisi saada rikosrekisteritietoja kaikkien niiden lupa-asioiden käsittelyä varten, joissa luvan edellytykseksi on laissa tai asetuksessa säädetty henkilön luotettavuus.

Henkilökohtaisen soveltuvuuden selvittämiseksi tiettyihin virkoihin tai tehtäviin pyrkivistä tai määrättävistä rikosrekisteritietoja voitaisiin antaa muun muassa puolustusvoimille, tullilaitokselle, poliisille, vankeinhoitolaitokselle, Suomen Pankille, Ilmailulaitokselle ja säteilyturvakeskukselle. Rikosrekisteritieto luovutettaisiin

myös tuomarin tai syyttäjän viran täyttämistä tai hoitamista koskevaa päätöksentekoa varten.

Muilla ministeriöillä kuin oikeusministeriöllä, sisäasiainministeriöllä, puolustusministeriöllä ja ulkoasiainministeriöllä ei enää voitaisi luovuttaa tietoja. Mainituille ministeriöillekin tietoja annettaisiin vain laissa ja asetuksessa mainittuihin tarkoituksiin.

5 §. Ehdotuksen mukaan rekisteristä luovutettaisiin tiedot rikosrekisterin otteella. Myös teknisen käyttöyhteyden avulla saatua tietoa rikosrekisteristä, jos se on tulostettu asiakirjaksi, kutsuttaisiin rikosrekisterin otteeksi. Voimassa olevassa rikosrekisteriasetuksessa käytetään sanontaa rekisteri-ilmoitus. Tästä käsitteestä ehdotetaan luovuttavaksi. Rikosrekisterin otteeksi kutsuttaisiin sekä niitä asiakirjoja, joissa on tiedot henkilön rikosrekisteriin merkityistä rikoksista, että niitä asiakirjoja, joiden mukaan henkilöstä ei ole merkintää rekisterissä.

Rikosrekisterin tietosisältö on tällä hetkellä osittain tietokonerekisterinä. Rikosrekisterin ote voidaan jatkuvasti lisääntyvässä määrin tulostaa tietokoneelta. Siksi on hallinnollista järkipäristämistä, että rikosrekisterin keskeisimmät käyttäjät, tuomioistuimet ja viralliset syyttäjät, saisivat tarvitsemansa tiedon suora-käyttöisesti.

Ehdotuksen mukaan oikeusministeriö voisi myöntää 4 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa mainituille viranomaisille ja keskusrikospoliisille oikeuden teknisen käyttöyhteyden avulla saada henkilöä koskeva tieto rikosrekisteristä 1 momentissa mainittuun tarkoitukseen. Kysymyksessä on oikeutussäännös. Teknisen käyttöyhteyden saamisesta tekisi oikeusministeriö erillisen päätöksen sen jälkeen, kun tietokone-rekisterin moitteeton toiminta on varmistettu.

Teknisen käyttöoikeuden avulla viranomaisen saisi henkilötunnuksen syöttämällä kyseisen henkilön rikosrekisteritiedot. Rekisteritiedon arkaluonteisuuden vuoksi teknistä käyttöyhteyttä ei annettaisi liian monille. Sitä ei ole tarpeen antaa sellaisille viranomaisille, joiden tiedontarve ei ole kovin kiireinen. Siksi henkilön luotettavuuden tai henkilökohtaisen soveltuvuuden selvittämiseksi annettavat rikosrekisterin otteet olisi tilattava entiseen tapaan oikeusministeriön rikosrekisteritoimistosta, jossa henkilöä koskeva tieto tulostetaan tietokoneelta tai henkilöstä laaditaan rikosrekisterin ote perinteellisin menetelmin.

Teknisen käyttöyhteyden voisivat saada tuomioistuimet, viralliset syyttäjät, vankeinhoitolaitos, Kriminaalihuoltoyhdistys, oikeusministeriön armahdusasioiden esittelijä, valtioneuvoston oikeuskansleri, eduskunnan oikeusasiamies ja keskusrikospoliisi. Näiden viranomaisten väärinkäytösten mahdollisuutta voitaneen pitää hyvin epätodennäköisenä. Jokaisesta suoritetusta kyselystä kirjautuisi järjestelmään tieto siitä, mikä viranomainen kyselyn on tehnyt ja mihin tarkoitukseen. Näin ollen vertaamalla kyselyistä kirjautuneita tietoja viranomaisten diaareihin voitaisiin selvittää, onko kyselyyn ollut lainmukainen peruste.

6 §. Voimassa olevan rikosrekisteriasetuksen 21 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan rikosrekisteri-ilmoitus (tieto) on annettava viranomaiselle tai yksityiselle henkilölle oikeusministeriön kansliapäällikön määräyksestä, jos ilmoituksen saaminen katsotaan asianomaiselle tarpeelliseksi ja tämä esittää selvityksen siitä, mitä tarkoitusta varten ilmoitusta pyydetään. Nykyisin yksityisille henkilöille annetaan noin 5000 rikosrekisterin otetta vuodessa. Otteita pyydetään lähinnä ulkomaan viranomaisia varten, esimerkiksi viisumin tai työluvan saamiseksi.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin yksityisen henkilön oikeudesta saada itseään koskeva rikosrekisterin ote. Ote voitaisiin antaa vain ulkomaanviisumin, työluvan tai oleskeluluvan hakemista varten taikka muun niihin verrattavan syyn vuoksi. Otteen pyytäjän olisi ilmoitettava, mihin käyttötarkoitukseen hän otetta tarvitsee. Käyttötarkoitus merkittäisiin 7 §:n 2 momentin mukaisesti otteeseen. Edellä mainittuihin käyttötarkoituksiin saatu rikosrekisterin ote olisi maksullinen. Maksusta säädettäisiin erikseen.

Nykyisen rikosrekisteriasetuksen 4 b §:n mukaan jokaisella on oikeus rikosrekisteritoimiston valvonnassa tarkastaa häntä itseään koskevat rikosrekisteritiedot. Tämä asetuksen säännös on annettu ennen henkilörekisterilakia, jossa säädetään laajempi tarkastusoikeus.

Ehdotetun pykälän 2 momentissa viitattaisiin henkilörekisterilain mukaiseen henkilön oikeuden tarkastaa hänestä rekisteriin merkityt tiedot. Tarkastusoikeuden sisältö määräytyisi siten henkilörekisterilain säännösten mukaan. Mainitun lain 14 §:n mukaan tiedot on annettava pyydettyä kirjallisesti. Tarkastusoikeuden käyttö kerran vuodessa olisi henkilörekisterilain 11 §:n nojalla maksutonta.

Rikosrekisteriin merkityllä henkilöllä olisi oikeus saada erillisestä pyynnöstä myös tieto siitä, kenelle ja mihin tarkoitukseen häntä koskeva tieto on automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävästä rekisteristä annettu viimeisen vuoden aikana. Perinteellisin menetelmän pidettävästä rekisterin vanhimmasta osasta ei tätä tietoa voida ilman merkittävää työmäärän lisäystä koota. Rajoitus koskee kuitenkin vain siirtymäkautta, koska atk:n avulla pidettävä osuus rekisteristä laajenee nopeasti.

On olemassa vaara, että tarkastusoikeuden nojalla saatua rikosrekisteritietoa käytetään muuhun tarkoituksen kuin mihin se on annettu. Joitakin viitteitä tällaisesta henkilörekisterilain mukaisen tarkastusoikeuden väärinkäytöstä on tullut tietosuojaviranomaisten tietoon. Esimerkiksi työnantajat voisivat käytännössä vaatia työntekijää tai työhön pyrkivää henkilöä hankkimaan tarkastusoikeuteen vedoten oman rikosrekisterin otteensa ja esittämään se työnantajalle. Tällöin erityisesti sellaista otetta, jonka mukaan henkilöä ei ole rikosrekisteriin merkitty, käytettäisiin jonkinlaisena mainetodistuksena. Jos tällainen menettely yleistyy, joudutaan erikseen harkitsemaan tarkastusoikeuden väärinkäytön säätämistä rangaistavaksi.

7 §. Pykälän mukaan olisi mahdollista luovuttaa rikosrekisterin otteessa vain osa rikosrekisteriin merkityistä tiedoista. Sellaisia seuraamuksia, joiden rangaistusvaikutus perustuu juuri rekisteröimiseen, ei aina olisi syytä merkitä kaikkia laissa määrättyjä tarkoituksia varten annettaviin otteisiin. Asetuksella säädettäisiin, milloin osaote voidaan antaa. Merkintä ehdollisesta sakosta tulostuisi vain tuomioistuimelle ja viralliselle syyttäjälle annettavaan rikosrekisterin otteeseen. Mainitut viranomaiset tarvitsevat kyseisen tiedon harkitessaan ehdollisen sakon määräämistä täytäntöönpantavaksi. Sen sijaan esimerkiksi lupaviranomaisille ei ole tarpeen antaa tietoa ehdollisesta sakosta, koska ehdotontakaan sakkoa ei merkitä rekisteriin. Näin välttäisiin siltä, että ehdollisesta sakosta muodostuisi rekisterimerkinnän vuoksi ankarampi seuraamus kuin muusta sakosta.

Rikosrekisteriin sisältyvistä tiedoista osa on niin vanhoja, etteivät tuomioistuimetkaan enää tarvitse niitä. Osaotteen antaminen voisi olla mahdollista myös siten, että otteeseen otettaisiin vain uusimmat, tietyltä ajalta olevat tiedot. Pyyntöä tilaaja saisi täydellisen otteen, johon

olisi lisätty kaikki rikosrekisterissä olevat tiedot. Vanhojen tietojen poisjättämisellä rikosrekisterin otteesta nopeutettaisiin automaattiseen tietojenkäsittelyyn perustuvan rikosrekisterin käyttöönottoa. Vanhan rikostiedon tietokoneelle tallentamisessa on tavoitteena pidetty sitä, että rekisteristä saataisiin mahdollisemman pian suorakäyttöisesti rikostiedot vuoden 1980 alun jälkeen annetuista tuomioista.

Tietojen käyttäjälle osaote olisi eräissä tilanteissa käyttökelpoisempi kuin turhalla vanhalla tiedolla varustettu ote.

Valvonnan vuoksi vaadittaisiin 2 momentin mukaan, että rikosrekisterin otteeseen olisi merkittävä, mihin tarkoitukseen se on annettu. Teknisen käyttöyhteyden avulla saatavaan otteeseen käyttötarkoituksen merkitsisi yhteyden käyttäjä.

8 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi rikosrekisteritietojen massaluovutuksesta ulkomaille. Nykyisin tietojen luovutuksesta ulkomaille säädetään rikosrekisteriasetuksen 33 ja 33 a §:ssä. Niistä 33 § koskee tietojen luovutusta Euroopan neuvoston jäsenmaihin ja 33 a § pohjoismaista yhteistoimintaa rikosrekisterien pitämisessä. Molemmat säännökset ovat viittaussäännöksiä.

Rikosrekisteriasetuksen 33 §:n 4 momentin mukaan Suomi ei sovelle keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 22 artiklaa. Suomi on tehnyt sopimuksen artiklaa koskevan varauksen.

Yleissopimuksen 22 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimuspuolen tulee ilmoittaa jokaiselle muulle sopimuspuolelle sellaisista viimeksi mainitun osapuolen kansalaisia koskevista rangaistus päätöksistä ja niistä johtuvista toimenpiteistä, jotka merkitään sen rikosrekisteriin. Oikeusministeriöiden tulee toimittaa toisilleen sanotut ilmoitukset vähintään kerran vuodessa. Jos henkilön katsotaan olevan kahden tai useamman sopimuspuolen kansalainen, ilmoitus on toimitettava jokaiselle tällaiselle osapuolelle, jolle henkilö ole sen osapuolen kansalainen, jonka alueella hänet on tuomittu. Edelleen artiklan 2 kappaleen mukaan sopimuspuolen, joka on antanut edellä mainitut ilmoitukset, tulee toimittaa asianomaiselle toiselle sopimuspuolelle kussakin tapauksessa tämän pyynnöstä jäljennökset päätöksistä ja toimenpiteistä sekä muita niihin liittyviä tietoja, jotta tämä voi harkita, vaativatko ne valtiosisäisiä toimenpiteitä. Tämäkin tietojen vaihto tapahtuu asianomaisten oikeusministeriöiden välillä.

Ehdotuksessa on lähtökohtana, että yleissopimuksen 22 artiklaan liitetty varauksen peruutettaisiin, jolloin artiklan määräyksiä sovellettaisiin Suomessa.

Rikosrekisteriasetuksen 33 a §:n mukaan rikosrekisteristä ja siihen liittyvistä ilmoituksista säädetään myös Suomen ja muiden pohjoismaiden välisestä yhteistoiminnasta rikosrekisterin pitämisessä annetussa asetuksessa. Rekisteristä annettavista ilmoituksista on säännös viimeksi mainitun asetuksen 5 §:ssä. Sen mukaan rikosrekisteritoimiston on saatavaan Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan kansalaista tai mainituissa maissa pysyvästi asuvaa muun valtion kansalaista koskevan rikosilmoituksen lähetettävä siitä tieto asianomaisen pohjoismaan yleistä rikosrekisteriä pitävälle viranomaiselle.

Tieto on pohjoismaihin lähetettävä viipymättä, kun eurooppalaisen yleissopimuksen vähimmäisvaatimus on lähettäminen kerran vuodessa. Rikosrekisterilaisa ehdotetaan säädettäväksi, että tietojen luovuttamisesta muihin pohjoismaihin säädetään edelleen asetuksella. Pohjoismaista yhteistoimintaa rikosrekisterinasioissa koskevaa asetusta joudutaan kuitenkin muuttamaan vastaamaan ehdotettua rikosrekisterilakia.

9 §. Ehdotuksen mukaan oikeusministeriö voisi luovuttaa rikosrekisteristä tietoja tieteellistä tutkimusta tai tilastointia varten, jos tietojen luovutus ja käyttö ei vaaranna rekisteröidyn henkilön yksityisyyden suojaa tai hänen etuaan tai oikeuttaan taikka valtion turvallisuutta. Ehdotettu säännös vastaa henkilötietojen massaluovutukselle henkilörekisterilain 19 §:n 1 momentissa asetettuja vaatimuksia. Massaluovutuksena pidetään tietojen saantia henkilörekisteristä teknisen käyttöyhteyden avulla.

Tietojen poistaminen rikosrekisteristä

10 §. Pykälässä säädettäisiin tietojen poistamisesta rekisteristä. Tietojen poistaminen rajaa rikosrekisterin sisältöä siten, että siinä ei olisi niitä vanhoja tietoja, joita ei rekisterin käyttötarkoituksen kannalta enää välttämättä tarvita.

Ehdotuksen mukaan aika, jonka jälkeen rekisterimerkintä voitaisiin poistaa, alkaisi kulua aina lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä lukien. Voimassa olevan rikosrekisteriasetuksen mukaan tietojen poistaminen on kytketty rangaistuksen suorittamiseen, täytän-

töönpanon raukeamiseen, ehdollisen rangaistuksen koetusajan päättymiseen tai tuomitsemisajankohtaan. Rangaistusmerkintöjen poistaminen rekisteristä on aiheuttanut tulkintaongelmia ja ollut epäyhtenäistä. Niissä tilanteissa, joissa merkinnän poistaminen on perustunut rangaistuksen suorittamiseen, täytäntöönpanon alkaminen vangittujen osalta heti ja muiden osalta vasta myöhemmin, täytäntöönpanon lykkääntyminen erityisistä syistä ja muut vastaavat seikat ovat vaikuttaneet rikosrekisterimerkintöjen poistamiseen.

Voimassa olevassa rikosrekisteriasetuksessa poistamisajat ovat ehdollisen ja enintään kahden vuoden pituisen ehdottoman vapausrangaistuksen osalta olleet rikoksensa nuorena henkilönä eli 15 mutta ei 18:aa vuotta täyttäneenä tehneillä henkilöillä lyhyemmät kuin muilla. Ehdotuksen mukaan ehdollisen rangaistuksen poistamisaika pysyisi heidän kohdallaan entisellään. Tällainen rikos poistuu rekisteristä viiden vuoden kuluttua lainvoimaisen tuomion antamispäivästä.

Ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 1 §:n 2 momentin mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Näin ollen nuorten henkilöiden enintään kahden vuoden pituiset vankeusrangaistukset ovat yleensä ehdollisia. Tapauksissa, jossa mainitun pituinen vankeusrangaistus on tuomittu ehdottomana, poistamisaika saattaisi pidentyä jonkin verran. Poistamisaika olisi ehdotuksen mukaan kymmenen vuotta tuomion antamisesta, kun se nykyisin on viisi vuotta rangaistuksen suorittamisesta.

Nuorten henkilöiden tuomioiden poistaminen rekisteristä lyhyemmässä ajassa kuin muut tuomiot olisi vaikeaa ja kallista toteuttaa automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävässä rekisterijärjestelmässä. Poistamissäännön soveltamisessa syntyisi tulkintavaikeuksia, kun yhteiseen rangaistukseen saattaa sisältyä useita tekoja, joista osa on tehty nuorena henkilönä ja osa täysi-ikäisenä tai kysymyksessä on niin sanottu jatkuva rikos. Rikosten tekoajkoja ei myöskään aina voida selvittää riittävän tarkasti.

Ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 4 §:n mukaan tuomioistuin voi määrätä ehdollisen rangaistuksen pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koetusajana uuden rikoksen, josta hänet tuomitaan vankeusrangaistukseen. Syyte tästä rikoksesta on kuitenkin nostettava

viimeistään vuoden kuluessa koetusajan päättymisestä. Kun tuomion julistamisesta tai antamisesta alkavan koetusajan pituus voi enimmillään olla kolme vuotta, tieto ehdollisesta rangaistuksesta säilyy rekisterissä riittävän pitkään. Ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpanoa koskevat säännökset eivät siten olisi esteenä ehdollisen vankeusrangaistuksen poistamisajan lyhentämiselle.

Ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:n mukaan uutta rangaistusta ei saa ilman erityisiä syitä määrätä ehdolliseksi, jos syytetty on rikoksen tekemistä lähinnä edeltäneiden kolmen vuoden aikana tuomittu yli vuoden pituiseen vankeusrangaistukseen. Kun ehdollisen rangaistuksen poistamisaika laskettaisiin myös 18 vuotta täyttäneiden rikoksentehtäjien osalta alkavaksi tuomion antamishetkestä, ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:ää sovellettaessa saattaisi käydä niin, ettei tietoa aikaisemmasta, rikoksen tekemistä lähinnä edeltäneiden kolmen vuoden aikana tuomitusta rangaistuksesta ole enää rekisterissä. Tällainen tilanne syntyisi silloin, kun uuden rikoksen tekemisen ja siitä tuomitsemisen välinen aika on pitkä esimerkiksi sen vuoksi, että rikoksen selvittäminen on vienyt paljon aikaa tai rikos on paljastunut vasta vuosien kuluttua tekemisestä. Ongelma esiintyy nykyisiäkin poistosääntöjä sovellettaessa. Siksi mainitun lain 2 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälässä tarkoitettu ehdollisen rangaistuksen antamisrajoitus olisi vain ehdottomilla vankeusrangaistuksilla, joiden poistamisaika olisi vähintään kymmenen vuotta.

Ehdotuksen mukaan tiedot poistettaisiin rikosrekisteristä seuraavasti:

— ehdollista rangaistusta, oheissakkoa ja viraltapanaa koskeva tieto 5 vuoden kuluttua,

— ehdotonta, enintään kahden vuoden vankeusrangaistusta koskeva tieto 10 vuoden kuluttua ja

— ehdotonta, yli kahden ja enintään viiden vuoden pituista vankeusrangaistusta sekä rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangaistukseen tuomitsematta jättämisestä tehtyä merkintää koskeva tieto 20 vuoden kuluttua

lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

Tietoa ei kuitenkaan poistettaisi, jos henkilöllä on rikosrekisterissä muu sellainen tieto, jota ei voida poistaa. Kuten nykyistenkään

säännösten mukaan, armahtaminen ei vaikuttaisi tietojen poistamiseen rekisteristä.

Poistamisaika riippuisi rangaistuksesta. Jos useasta rikoksesta on määrätty erilliset rangaistukset, jotka on ennen 1 päivää huhtikuuta 1992 voimassa olleen rikoslain 7 luvun mukaisesti yhdistetty, poistamisaika määräytyy erillisten rangaistusten pituuden perusteella. Jos useasta rikoksesta on sen sijaan rikoslain uuden 7 luvun mukaan määrätty yhteinen rangaistus, erillisiä rangaistuksia ei ole olemassa, minkä vuoksi poistamisajan määrää yhteisen rangaistuksen pituus.

Yli 5 vuoden pituisia vankeusrangaistuksia ei poistettaisi muulloin kuin henkilön täytettyä 90 vuotta tai hänen kuoltuaan.

Ehdottomien, enintään kahden vuoden pituisten vapausrangaistusten osalta poistamisaika lyhenisi, koska se ehdotuksen mukaan laskettaisiin tuomion antamispäivästä eikä enää rangaistuksen suorittamisesta tai täytäntöönpanon raukeamisesta. Sen sijaan yli kahden ja enintään neljän vuoden pituisten ehdottomien vapausrangaistusten poistamisaika pitenisi muutamilla vuosilla. Aika muuttuisi rangaistuksen suorittamisesta tai täytäntöönpanon raukeamisesta laskettavasta 15 vuoden ajasta tuomion antamispäivästä laskettavaan 20 vuoden aikaan. Täsmälliset muutokset poistamisajoissa riippuvat vankeusrangaistuksen täytäntöönpanojärjestelmästä. Poistamisajan alkaminen lainvoimaisen tuomion antamispäivästä poistaisi rekisterimerkinnän säilymiseen liittyviä satunnaisuuksia.

Yli neljän ja enintään viiden vuoden pituisten vapausrangaistusten poistamisen suhteen tapahtuisi lievennys, koska mainittuja rangaistuksia ei nykyisin poisteta rekisteristä muutoin kuin henkilön täytettyä 90 vuotta tai hänen kuoltuaan.

Ulkomailla tuomittu rangaistus poistettaisiin samassa ajassa kuin sitä vastaava Suomessa tuomittu rangaistus. Päätöksen siitä, millaiseen suomalaiseen tuomioon ulkomainen tuomio rinnastetaan, tekisi rekisterinpitäjä tietoa rikosrekisteriin tallennettaessa.

Tieto rikosrekisteristä poistettaisiin vain silloin, kun kaikki henkilöä koskevat rikosmerkinnät voidaan poistaa. Yksittäistä rikosta koskevaa tietoa ei siten poisteta erikseen, vaikka sitä koskeva poistamisaika olisikin kulunut, jos rekisteriin jäisi jotakin muuta rikosta koskeva merkintä. Tämä johtaa siihen, että pitkän ajan kuluessa rikoksia tehneiden tiedot pysyvät

rekisterissä, kunnes viimeisin merkintä saadaan poistaa. Vaikka vanhan tiedon merkitys vähenee, sitä voidaan eräissä tapauksissa tarvita rangaistuksen mittaamissäännösten soveltamiseen ja yhteisen rangaistuksen määräämiseen.

Erinäisiä säännöksiä

11 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että rikosrekisteristä saatu tieto ei olisi yleisjulkista silloinkaan, kun se on esitetty tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle. Säännös merkitsisi siten poikkeusta oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 9 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan oikeudenkäyntiasiakirjoihin ja muuhun oikeudenkäyntiaineistoon sovelletaan, mitä yleisten asiakirjojen julkisuudesta on säädetty. Oikeudenkäynnin suullisen käsittelyn julkisuuteen ei tulisi muutosta. Oikeuden pöytäkirjaan tai muuhun oikeudenkäyntiaineistoon sisällytetty rikosrekisterin ote sen sijaan ei olisi julkinen. Tuomioistuimen ei tarvitsisi erikseen päättää, että ote on pidettävä salassa, vaan salaisuus tulisi suoraan ehdotetun lain 3 ja 11 §:n nojalla.

Rikosrekisteriotteen tulisi voida luovuttaa kysymyksessä olevan asian asianosaiselle, jotta tämä voisi valvoa oikeuksiaan asian käsittelyssä. Samoin ote tulisi olla kaikkien niiden muiden viranomaisten saatavissa, jotka osallistuvat saman asian käsittelyyn. Saman asian käsittelyyn rikosasiassa osallistuvat ainakin virallinen syyttäjä, alioikeus ja muutoksenhaku-tuomioistuimien. Myös lausunnonantajaa voitaisiin pitää samaan asiaan osallistuvana.

12 §. Pykälän mukaan tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annettaisiin asetuksella. Luonnos rikosrekisteriasetuksiksi on esityksen liitteenä.

Voimaantulo

13 §. Lailla kumottaisiin voimassa oleva rikosrekisteriasetus.

Lain tullessa voimaan rikosrekisterissä silloin olevat tiedot säilytettäisiin rekisterissä, jos ne koskevat sellaisia rangaistuksia, jotka lain 2 §:n mukaan merkitään rekisteriin. Uuden lain myötä rikosrekisteristä poistuisi jonkin verran merkityksensä menettänyttä tietoa. Tietoja sellaisista seuraamuksista, joita ei voimassa olevan lainsäädännön mukaan enää tuomita tai

joiden asema rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestelmässä on merkittävästi muuttunut, ei ole enää tarpeen säilyttää rikosrekisterissä. Tällainen tieto on muun muassa kansalaisluotamuksen menettäminen. Poikkeus tehtäisiin kuritushuonerangaistuksen osalta, joka merkitäisiin edelleen rikosrekisteriin, jollei merkintää 10 §:n nojalla voida poistaa.

Rikosrekisteriin ei merkittäisi tietoa sakon muutorangaistuksesta, koska tätä tietoa ei tarvita enää muutorangaistuksen määräämiseen, vaikka seuraamus on edelleen käytössä. Virantoimituksesta erottaminen samoin kuin viraltapanon ja virantoimituksesta erottamisen sijasta tuomittava rangaistus eivät enää nykyisin ole tuomioistuimen tuomittavia seuraamuksia. Niitä koskevat vanhat tiedot poistettaisiin rikosrekisteristä uuden lain tullessa voimaan.

Uuden lain säännöksiä sovellettaisiin rekisteritietojen poistamiseen myös niissä tapauksissa, joissa seurauksena on tietojen säilyminen rekisterissä entistä kauemmin. Jos tieto uuden lain mukaan olisi jo poistettava rekisteristä, poistaminen tehtäisiin uuden lain tullessa voimaan.

1.2. Laki ehdollisesta rangaistuksesta

2 §. Ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:n mukaan, jos syytetty rikoksen tekemistä lähinnä edeltäneiden kolmen vuoden aikana on tuomittu pitemmäksi ajaksi kuin yhdeksi vuodeksi vankeuteen, ei uutta rangaistusta ole määrättävä ehdolliseksi, ellei siihen ole erityisiä syitä. Nuorista rikoksentekeijöistä annetun lain 7 §:n (137/76) mukaan edellä mainittu säännös ei estä ehdollisen rangaistuksen käyttämistä nuoren rikosentekeijän eli 15-20 -vuotiaan tekemästä rikoksesta. Rajoitus koskee siis vain rikosta, jonka tekijä on täyttänyt 21 vuotta. Jos tieto tällaisen henkilön ehdollisesta vapausrangaistuksesta poistetaan jo viiden vuoden kuluttua tuomion antamispäivästä, voi käytännössä tapahtua, että tuomittaessa uudesta teosta ei tietoa aikaisemmasta, rikoksentekeoa lähinnä edeltäneiden kolmen vuoden aikana tuomitusta ehdollisesta rangaistuksesta enää ole rekisteris-

sä. Ongelma poistuisi, jos edellä kerrotusta ehdollisen rangaistuksen tuomitsemista koskevasta rajoituksesta luovuttaisiin.

Ehdollisesta rangaistuksesta annettuja säännöksiä ollaan uudistamassa rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Alustavien suunnitelmien mukaan nykyisen lain 2 §:n kaltaista rajoitussäännöstä ei sisältyisi uusiin säännöksiin. Kun rikosrekisterilainsäädännön uudistus tulee voimaan ennen ehdollista rangaistusta koskevaa uudistusta, ehdotetaan tässä yhteydessä tehtäväksi muutos ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:ään.

Voimassa olevien ja ehdotettujen poistosääntöjen mukaan voidaan yli vuoden pituista ehdollista vankeusrangaistusta koskeva rikosrekisterimerkintä poistaa viiden vuoden kuluttua lainvoimaisen tuomion antamisesta. Ehdottomien vankeusrangaistusten poistamisaika olisi sen sijaan kymmenen vuotta. Ehdollista vankeusrangaistusta koskeva tieto voisi rikoksen tekoajan ja tuomitsemisajan välisen pituuden vuoksi poistua rekisteristä, ennen kuin se ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:n soveltamisen kannalta olisi merkityksetön. Kun sanotun pykälän kumoaminen kokonaan merkitsisi olennaista muutosta ehdollisen rangaistuksen käyttöalaan, mikä ei olisi rikosrekisteriuudistuksen välttämättä vaatima toimenpide, ehdotetaan pykälää muutettavaksi siten, että siinä tarkoitettu ehdollisen rangaistuksen antamisen rajoitusvaikutus olisi vain ehdottomilla yli vuoden vankeusrangaistuksilla.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Tietokonetekninen valmius rikosrekisterin suorakäytölle on jo olemassa. Suorakäyttö vähentäisi rikosrekisteritoimiston henkilöstötarvetta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Rikosrekisterilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Rikosrekisterin tarkoitus ja tiedot

1 §

Oikeusministeriö pitää yllä rikosrekisteriä siten kuin tässä laissa säädetään.

Rikosrekisteriin kerätään, talletetaan ja siitä luovutetaan tietoja, jotka tarvitaan rikosoikeudellisten seuraamusten määräämistä ja täytäntönpäntöä varten.

Rikosrekisterin tietoja voidaan luovuttaa käytettäväksi myös henkilön luotettavuuden tai henkilökohtaisen soveltuvuuden selvittämisessä ja arvioinnissa.

2 §

Tuomioistuinten ilmoitusten perusteella rikosrekisteriin merkitään tiedot ratkaisuista, joilla henkilö on Suomessa tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen rangaistukseen, oheissakkoon, viraltapanoon tai jätetty rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangaistukseen tuomitsematta. Rikosrekisteriin ei kuitenkaan merkitä tietoja sakon muuntorangaistuksesta eikä siviilipalveluslain (1723/91) nojalla tuomitusta vankeusrangaistuksesta.

Lisäksi rikosrekisteriin merkitään siten kuin asetuksella säädetään tiedot tuomioistuinratkaisuista, joilla Suomen kansalainen ja Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen on ulkomailla tuomittu 1 momentissa mainittua seuraamusta vastaavaan seuraamukseen.

Rikosrekisteriin merkitään henkilön nimi, henkilötunnus ja kansalaisuus sekä tiedot tuomioistuinten ratkaisuista, syyksi luetuista rikoksista ja tuomituista rangaistuksista, rangaistusten suorittamisesta sekä armahtamisesta.

Tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä

3 §

Rikosrekisteriin merkityt tiedot on pidettävä salassa. Rekisteritietoja saa luovuttaa siten, kuin tässä laissa säädetään.

4 §

Rikosrekisteristä luovutetaan henkilöä koskeva tieto:

1) tuomioistuimelle vireillä olevan asian käsittelyä varten;

2) viralliselle syyttäjälle syytettyä, syyteharvintaa ja pakkokeinoasiaa varten;

3) vankeinhoitolaitokselle ja Kriminaali-huoltoyhdistykselle rangaistuksen täytäntönpäntöä ja soveltuvuus selvitystä varten sekä oikeusministeriön asianomaiselle virkamiehelle armahdusasioiden esittelyä varten;

4) valtioneuvoston oikeuskanslerille ja eduskunnan oikeusasiamiehelle lain noudattamisen valvontaa varten; sekä

5) esitutkintaviranomaiselle pakkokeinoasiaa varten.

Rikosrekisteritietoja luovutetaan vieraan valtion viranomaiselle rikosasian käsittelyä varten siten kuin keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 30/81) 13 artiklassa määrätään taikka siitä erikseen sovitaan tai säädetään.

Muulle kuin 1 momentissa mainitulle Suomen viranomaiselle tieto rikosrekisteristä voidaan luovuttaa henkilön luotettavuuden tai henkilökohtaisen soveltuvuuden selvittämistä ja arviointia varten siten kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään.

5 §

Tiedot rikosrekisteristä luovutetaan rikosrekisterin otteella, jossa ovat henkilöstä rekisteriin tallennetut tiedot tai ilmoitus siitä, ettei henkilöstä ole merkintää rekisterissä.

Oikeusministeriö voi antaa 4 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa mainituille viranomaisille ja keskusrikospoliisille oikeuden teknisen käytöyhteyden avulla saada henkilöä koskeva tieto rikosrekisteristä 4 §:n 1 momentissa säädettyyn tarkoitukseen.

6 §

Yksityinen henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä viisumia, työ lupaa, oleskelulupaa tai muuta niihin verrattavaa syytä varten. Tietoa pyydettyäessä on ilmoitettava tarkoitus, johon sitä tarvitaan.

Henkilön oikeudesta tarkastaa häntä koskevat rekisteritiedot säädetään henkilörekisterilaisissa (471/87). Rikosrekisteriin merkityllä hen-

kilöllä on lisäksi oikeus pyynnöstä saada tieto siitä, kenelle ja mihin tarkoitukseen hänestä on annettu tieto automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävästä rekisteristä viimeisen vuoden aikana.

7 §

Rikosrekisterin otteeseen voidaan merkitä vain osa rekisteriin talletetuista 2 §:ssä tarkoitetuista tiedoista siten kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään.

Rikosrekisterin otteeseen merkitään, mihin tarkoitukseen se on annettu.

8 §

Rikosrekisterin tietoja luovutetaan 4 §:n 2 momentissa mainitun keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen osapuolena olevalle valtiolle yleissopimuksen 22 artiklan mukaisesti. Rikosrekisteritietojen luovuttamisesta toiseen pohjoismaahan säädetään lisäksi asetuksella.

9 §

Oikeusministeriö voi luovuttaa rikosrekisteristä tietoja tieteellistä tutkimusta tai tilastointia varten, jos tietojen luovutus ja käyttö ei vaaranna rekisteröidyn henkilön yksityisyyden suojaa tai hänen etuaan tai oikeuttaan taikka valtion turvallisuutta.

Tietojen poistaminen rikosrekisteristä

10 §

Rikosrekisteristä poistetaan tieto

- 1) ehdollisesta rangaistuksesta, oheissakosta ja viraltapanosta viiden vuoden kuluttua,
- 2) ehdottomasta, enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksesta kymmenen vuoden kuluttua sekä
- 3) ehdottomasta, yli kahden ja enintään viiden vuoden vankeusrangaistuksesta sekä rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangaistukseen tuomitsematta jättämisestä kahdenkymmenen vuoden kuluttua

lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä.

Yksittäistä rangaistusta koskevaa tietoa ei

kuitenkaan poisteta, jos henkilöstä on rikosrekisterissä sellainen tieto, jota 1 momentin nojalla ei vielä voida poistaa. Kaikki henkilöä koskevat tiedot poistetaan kuitenkin rikosrekisteristä silloin, kun asianomainen henkilö on kuollut tai hänen syntymästään on kulunut 90 vuotta. Armahduspäätös ei vaikuta rikosrekisterimerkintöjen poistamiseen.

Ulkomailla tuomittuja seuraamuksia koskevat tiedot poistetaan noudattamalla soveltuvin osin 1 momentissa mainittuja periaatteita.

Erinäisiä säännöksiä

11 §

Tuomioistuini tai muu viranomainen ei saa luovuttaa rikosrekisterin otetta tai siihen sisältyvää tietoa muulle kuin sen asian asianosaiselle, jonka käsittelyä varten ote on saatu, tai toiselle saman asian käsittelyyn osallistuvalla tuomioistuimella tai viranomaisella.

12 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Voimaantulo

13 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 ja sillä kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1940 annettu rikosrekisteriasetus (740/40) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Lain voimaan tullessa rikosrekisteriin merkitään siellä aikaisempien säännösten nojalla olevat tiedot henkilöistä, jotka on tuomittu 2 §:ssä tarkoitettuun rangaistukseen tai kuritushuonerangaistukseen.

Mitä tämän lain 10 §:ssä säädetään tietojen poistamisesta rikosrekisteristä, koskee myös niitä tietoja, jotka ovat rikosrekisterissä lain tullessa voimaan. Kuritushuonerangaistus poistetaan rikosrekisteristä niin kuin samanpituisen vankeusrangaistus.

2.

Laki**ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehdollisesta rangaistuksesta 13 päivänä helmikuuta 1976 annetun lain (135/76) 2 §
seuraavasti:

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Jos syytetty rikoksen tekemistä lähinnä edeltäneiden kolmen vuoden aikana on tuomittu vuotta pitempään ehdottomaan vankeusrangaistukseen, ei uutta rangaistusta ole määrätävä ehdolliseksi, ellei siihen ole erityistä syytä.

Helsingissä 25 päivänä tammikuuta 1993

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Hannele Pokka*

2.

Laki**ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehdollisesta rangaistuksesta 13 päivänä helmikuuta 1976 annetun lain (135/76) 2 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Jos syytetty rikoksen tekemistä lähinnä edeltäneiden kolmen vuoden aikana on tuomittu *pitemmäksi ajaksi kuin yhdeksi vuodeksi vankeuteen*, ei uutta rangaistusta ole määrättävä ehdolliseksi, ellei siihen ole erityistä syytä.

Ehdotus

2 §

Jos syytetty rikoksen tekemistä lähinnä edeltäneiden kolmen vuoden aikana on tuomittu vuotta *pitempään ehdottomaan vankeusrangaistukseen*, ei uutta rangaistusta ole määrättävä ehdolliseksi, ellei siihen ole erityistä syytä.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 _____.*

Rikosrekisteriasetus

Oikeusministerin esittelystä säädetään päivänä kuuta 199 annetun rikosrekisterilain (/) nojalla:

Rekisterinpito

1 §

Rikosrekisteriä pitää oikeusministeriön rikosrekisteritoimisto.

Rikosrekisteriin merkittävät tiedot

2 §

Rikosrekisteriin merkitään seuraavat tiedot:

- 1) henkilön nimi, henkilötunnus ja kansalaisuus;
- 2) tuomioistuimen nimi ja ratkaisupäivä;
- 3) syyksi luettu rikos, teko aika ja rangaistus;
- 4) rikoslain 3 luvun 3 §:n nojalla rangaistukseen tuomitsematta jättäminen;
- 5) yhteisen vankeusrangaistuksen määrääminen;
- 6) ratkaisun lainvoimaisuus;
- 7) ehdollisen rangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi;
- 8) ehdonalaisen vapauden menettäminen;
- 9) pakkolaitokseen määrääminen;
- 10) rangaistuslaitoksesta vapautuminen ja ehdonalaisen vapauden koeajan päätyminen;
- 11) yhdyskuntapalvelun suorittaminen ja muuntaminen vankeudeksi; sekä
- 12) armahdus.

3 §

Ulkomailla tuomittua rangaistusta koskeva tieto merkitään rikosrekisteriin, jos tuomio on annettu pohjoismaissa, keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 30/81) jäsenvaltiossa tai tieto muualla annetusta tuomiosta on rikosrekisteriin tullut virkateitse. Rekisterinpitäjä harkitsee, vastaako ulkomailla tuomittu rangaistus sellaista seuraamusta, joka rikosrekisterilain (/) 2 §:n nojalla merkittäisiin Suomessa rikosrekisteriin.

Tietojen ilmoittaminen rikosrekisteriin

4 §

Tuomioistuimen on ilmoitettava sen ratkaisuun sisältyvät, 2 §:ssä tarkoitetut tiedot rikosrekisteriin. Alioikeuden on tehtävä ilmoitus rikosrekisteriin myös silloin, kun se on ratkaissut sellaisen hovioikeuden tai korkeimman oikeuden palauttaman asian, josta on aikaisemmin tehty ilmoitus.

Ylemmän tuomioistuimen tulee ilmoittaa tiedot myös muutoksenhakutuomioistuimena tekemästään ratkaisusta rikosrekisteriin, jos lähinnä alemman tuomioistuimen ratkaisu on sisältänyt rikosrekisteriin merkittäviä tietoja.

Korkeimman oikeuden tulee ilmoittaa lisäksi ratkaisustaan, jolla rikosrekisteritietoja sisältänyt ratkaisua koskeva valituslupahakemus on hylätty tai ratkaisu on purettu.

5 §

Yleisen alioikeuden ja hovioikeuden tulee tallentaa rikosrekisteriin ilmoitettavat tiedot automaattiseen tietojenkäsittelyyn perustuvaan tuomiolauselmajärjestelmään (*ilmoitus*). Sen jälkeen tuomioistuimen on ilmoituksen tekemiselle 6 §:ssä säädetyn määräajan kuluessa ilmoitettava järjestelmän välityksellä, että tiedot ovat valmiit toimitettaviksi rikosrekisteriin.

6 §

Edellä 5 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehtävä alioikeudesta kultakin kuukaudelta ennen seuraavan kuukauden 15. päivää. Ilmoitusta ei saa tehdä ennen tyytymättömyyden ilmoittamiselle säädetyn määräajan päättymistä. Jos asiassa on ilmoitettu tyytymättömyyttä, ilmoitusta ei saa tehdä ennen kuin on selvitetty, onko valitus ajettu perille. Ilmoitus on kuitenkin tehtävä 15 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

Hovioikeuden on tehtävä ilmoitus toisena oikeusasteena käsittelemistään asioista viikon kuluessa päätöksen antamisesta. Ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemistään asioista hovioi-

keuden on lähetettävä päätösilmoitus sen jälkeen, kun on selvitetty, onko päätöksestä valitettu korkeimpaan oikeuteen, ja viimeistään 15. päivänä valitusajan päättymistä.

Oikeusministeriön on siirrettävä tuomiolauselmajärjestelmään tallennetut rikosrekisteriin merkittävät tiedot viipymättä rikosrekisteriin.

7 §

Vesioikeus, vesiylioikeus ja korkein oikeus ilmoittavat rikosrekisteriin merkittävät tiedot jäljennöksellä ratkaisusta tai tarvittaessa vahvistetun kaavan mukaisella lomakkeella. Ilmoitus on lähetettävä viipymättä.

Vankilaoikeuden on viipymättä ilmoitettava pakkolaitokseen määräämisestä tai ehdonalaisen vapauden peruuttamisesta.

8 §

Jos henkilö on rikosrekisteriin merkittävän seuraamuksen osalta kokonaan tai osaksi armahdettu, armahdusasiaa valmistelleen virkamielen on ilmoitettava armahduksesta rikosrekisteriin viipymättä.

9 §

Rangaistuslaitoksen on ilmoitettava vankeusrangaistusta suorittaneen vangin vapautumisesta rangaistuslaitoksesta ja Kriminaalihuolto-yhdistyksen yhdyskuntapalvelun suorittamisesta viipymättä.

10 §

Ilmoituksen laatijan on varmennettava ilmoitus allekirjoituksellaan. Varmennus voidaan merkitä koneellisesti.

Tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä

11 §

Rikosrekisteristä annettavaan otteeseen voidaan merkitä vain ne tiedot, jotka perustuvat 1 päivän tammikuuta 1980 jälkeen annettuihin ratkaisuihin, jollei otteen tilaaja pyydä myös aikaisempien tietojen merkitsemistä otteeseen.

Ehdollista sakkorangaistusta koskeva tieto merkitään vain otteeseen, joka annetaan tuomioistuimelle vireillä olevan asian käsittelyä varten tai viralliselle syyttäjälle syytettä varten.

12 §

Suomen viranomaiset voivat saada rikosrekisterin otteen käytettäväksi henkilön luotetta-

vuuden selvittämistä ja arviointia varten asiassa, joka koskee:

1) passia;

2) Suomen kansalaisuutta;

3) ulkomaalaislain (378/91) mukaista viisumia, oleskelulupaa, työlupaa, turvapaikan myöntämistä, rajalta käännyttämistä, maasta karkottamista tai maastapoistumiskieltoa;

4) ampuma-aseisiin, räjähdysvaarallisiin aineisiin tai vaarallisten aineiden kuljettamiseen liittyvää lupaa, vartioimislupaa, liikennelupaa taikka muuta sellaista viranomaisen lupaa tai hyväksyntää, jonka saamisen edellytykseksi säädetään laissa tai asetuksessa henkilön luotettavuus; sekä

5) lapsen huostaanottoa.

13 §

Rikosrekisterin otteen voi saada käytettäväksi henkilökohtaisen soveltuvuuden selvittämisessä ja arvioinnissa:

1) puolustusministeriö tai puolustusvoimat vakinaiseen henkilökuntaan pyrkivistä sekä sotilaspoliisi- ja reservinupseerikoulutukseen ja Yhdistyneitten Kansakuntien sotilaallisiin tehtäviin määräämistä varten;

2) sisäasiainministeriö tai rajavartiolaitos poliisihallinnon virkaa tai rajavartiolaitoksen sotilasvirkaa hakevista;

3) tullilaitos sen virkaa hakevista;

4) poliisi poliisikouluun ja -opistoon pyrkivistä, poliisihallinnon virkaa hakevista sekä rajoitettujen poliisivaltuuksien myöntämistä varten;

5) vankeinhoitolaitos sen palvelukseen hakevista;

6) Suomen Pankki ja sen omistama setelipaino niiden palvelukseen pyrkivistä; sekä

7) ulkoasiainministeriö sen virkaa hakevista.

Rikosrekisterin otteen voi saada esityksen tai ehdollepanon tehtävä, lausunnon antava tai asian ratkaiseva viranomaisen asiassa, joka koskee tuomarin tai syyttäjän virkaan nimittämistä tai ottamista. Rikosrekisterin ote voidaan antaa myös hovioikeudelle hovioikeuden auskultantiksi ottamista koskevassa asiassa ja muille tuomioistuimille sen palvelukseen pyrkivästä.

Rikosrekisterin otteen voi saada myös säteilyturvakeskus säteilyn ja ydinenergian käytön turvallisuusvalvontaa varten ja Ilmailulaitos ilmailun turvallisuusvalvontaa varten.

14 §

Oikeusministeriö voi painavista syistä luovuttaa viranomaiselle rikosrekisterin otteen henkilön luotettavuuden tai henkilökohtaisen soveltuvuuden selvittämistä ja arviointia varten muuhunkin kuin 12 tai 13 §:ssä mainittuun tarkoitukseen.

15 §

Rikosrekisteristä annettavat tiedot varmentaa rekisterinpitäjä. Varmennus voidaan tehdä myös koneellisesti.

Erinäisiä säännöksiä

16 §

Rikosrekisterin pitäjällä on oikeus saada tiedot henkilön nimestä, Suomessa asumisesta,

henkilötunnuksesta ja kuolemasta väestörekisterikeskukselta.

17 §

Tarkempia määräyksiä tämän asetuksen täytäntöönpanosta antaa oikeusministeriö.

Oikeusministeriö antaa tarkemmat määräykset niistä tiedoista, jotka sisältyvät rikosrekisteristä annettavaan otteeseen ja rikosrekisteriin annettaviin ilmoituksiin sekä vahvistaa tarvittavat lomakekaavat.

Voimaantulo

18 §

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

